

Handreiking

ouderbetrokkenheid bij verzuimbeleid

primair- en voortgezet onderwijs

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Wat is ouderbetrokkenheid?	4
Samenwerking is cruciaal	6
Acht tips: “Hoe kunnen ouders bij aanwezigheid worden betrokken?”	7
Literatuur	14

Inleiding

Dat schoolverzuim zowel ernstige oorzaken als consequenties kan hebben, verbaast niemand. Ouders en school spelen een belangrijke rol bij de preventie van verzuim. In de handreiking 'ouderbetrokkenheid bij schoolverzuim' nemen we de lezer mee naar wat nu eigenlijk ouderbetrokkenheid is. Vervolgens bespreken we de samenwerking tussen onderwijs en ouders en eindigen we met acht tips om de ouderbetrokkenheid bij het voorkomen en bestrijden van verzuim te vergroten. Dit document richt zich op het primair- en voortgezet onderwijs.

Wat is ouderbetrokkenheid?

We spreken liever over aanwezigheid in plaats van verzuim. Uit onderzoeken blijkt dat de rol van de ouders cruciaal is als het gaat om de aanwezigheid van de leerling op school en dat schoolprestaties en schoolverzuim met elkaar verbonden zijn. Hoe beter de schoolprestaties, hoe hoger de aanwezigheid en visa versa. Hoe hoger de aanwezigheid, hoe beter de schoolprestaties. Dit betekent dat ouderbetrokkenheid niet alleen belangrijk is voor de aanwezigheid van leerlingen, maar ook voor de schoolprestaties van leerlingen.

Gedurende de schoolperiode zijn er diverse momenten waarop ouderbetrokkenheid gestimuleerd kan worden. Wat is ouderbetrokkenheid? Lusse (Lusse, 2013) heeft onderzoek gedaan naar ouderbetrokkenheid in een verstedelijkt gebied. Hieruit blijkt dat ouderbetrokkenheid uit drie verschillende dimensies bestaat:

- 1. Onderwijsondersteunend gedrag**
- 2. Oudercontact**
- 3. Ouderparticipatie**

Onderwijsondersteunend gedrag

Hierbij ondersteunen de ouders het kind bij de schoolgang en staan zij positief tegenover de school. Dit vindt vooral thuis plaats. Systematisch vergroten van ouderbetrokkenheid vergroot de leerwinst met 3 maanden per schooljaar (Jeynes, 2007; Higgins et al. 2012).

Vanuit de drie dimensies is onderwijsondersteunend gedrag door ouders het meest essentieel voor schoolprestaties en schooluitval (Desforges et al., 2003; Henderson & Mapp, 2002). Opvallend is dat hulp bij huiswerk niet direct als het meest effectieve onderdeel geldt. Veel meer effect biedt het praten over school en uitdragen van een positieve verwachting over schoolloopbaan van het kind. Ouders die op een positieve manier de autonomie van het kind stimuleren en een directe instructie aanbieden, lijken het meeste bij te dragen aan schoolsucces.

63.3(2-2М)

История
Москвы

63.3(2-2М)

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

65

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

67

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

71

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

История
Москвы

74

Образование
Психологическая
наука

75

История
Искусства

81

История
(наука и
искусство)

81.2Рус

История
русского языка

81.2Изм

История
русского языка

83

История
русского языка

82(0)

История
русского языка

85

История
русского языка

85.11

История
русского языка

Oudercontact

Hier gaat het over het contact tussen de ouder en de school en de samenwerking in de ondersteuning van de leerling. Het is een afstemming over het leren en opvoeden van de betreffende student. Dit gebeurt door telefoon, app, e-mail en door gesprekken op school.

Hier is weinig onderzoek naar gedaan. Wel is het duidelijk dat oudercontact samenhangt met schoolsucces. Het gaat dan vooral over de manier waarop school in contact komt met ouders en daar moeite voor doet (Hill & Tyson, 2009; Jeynes, 2007; Jeynes, 2012). Oudercontact bevordert daarbij onderwijsondersteunend gedrag thuis.

Ouderparticipatie

Dit gaat over de participatie van ouder in allerlei netwerken die gelieerd zijn aan school, vrije tijd en buurt. Dit gebeurt op school, in de buurt en in vrijetijdsbestedingen (verenigingsleven). Soms wordt met ouderparticipatie meer hand en span diensten vanuit ouders bedoeld.

Dat ouders participeren in formele school activiteiten zoals de ouderraad en medezeggenschapsraad lijkt niet echt bij te dragen tot schoolsucces. Veel meer kan worden verwacht van meedoen aan ouder-ouder verbanden. Daarmee ligt de klemtoon meer op het ontwikkelen van de ouders, wat weer ten goede komt aan het onderwijsondersteunend gedrag (De Winter, 2011).

Samenwerking is cruciaal

Om verzuim in een vroeg stadium aan te kunnen pakken is de samenwerking in de zogenaamde pedagogische driehoek (ouder - school - kind) het belangrijkste. Wanneer het gaat om de samenwerking tussen de ouder en de school dan ligt voor verzuim de nadruk op *oudercontact*. Toch blijkt vaak dat ouders en school elkaar pas te laat vinden als het gaat over verzuim. Voor veel ouders is dat de eerste keer dat zij op school worden uitgenodigd. Ouders komen liever naar school om een compliment te krijgen over hun kinderen,

dan dat zij ter verantwoording worden geroepen of een negatief gesprek krijgen. Een eerste kennismakingsgesprek in een vroeger stadium, is een betere start van de relatie tussen ouders en school. Bij zo'n kennismakingsgesprek kan over aanwezigheid van de leerling op school worden gesproken.

Bij de preventie van verzuim werkt het vergroten van de aandacht op aanwezigheid het best. Dat lijkt maar een detail, maar tussen deze benaderingen ligt een wereld van verschil. Waar bij verzuim de nadruk ligt op afwijkend gedrag (iedereen gaat naar school, maar de verzuimer niet), ligt bij aanwezigheid de nadruk op het verstevigen van "gewoon" gedrag. En juist dat laatste geeft de mogelijkheid om samen met ouders hierover van gedachten te wisselen. Als het om aanwezigheid gaat, dan ligt de verantwoording bij alle deelnemers van de pedagogische driehoek.

Acht tips: "Hoe kunnen ouders bij aanwezigheid worden betrokken?"

Ouders zijn volwaardige gesprekspartners

Gelijkwaardigheid betekent niet dat de rol van ouders en docenten/mentoren aan elkaar gelijk zijn (Beek et al, 2007). Ouders staan vanuit hun ouderlijke betrokkenheid nu eenmaal anders ten opzichte van hun kind. Van docenten/mentoren/schoolleiding mag een meer professionele (maar zeker ook betrokken) houding worden verwacht. Dat maakt dat ouders en school ieder vanuit een ander perspectief met elkaar spreken. Om tot een goede samenwerking te komen, moeten beide partners elkaar serieus nemen, zonder het verschil van perspectief uit het oog te verliezen.

Betrek ouders bij het maken van de regels rond aanwezigheid

Maak hierbij gebruik van de Medezeggenschapsraad(MR) en de

***"Het vergroten van de aanwezigheid
is de beste eerste stap
in de preventie van verzuim"***

ouderraad(OR). Roep ouders op om mee te denken over het vergroten van de aanwezigheid.

Stimuleer ouder-ouder contact

Verreweg de meeste ouders vinden het schoolbezoek van hun kinderen belangrijk (Vanneste et al., 2015; Kearney et al., 2019). Die constatering geeft het gedeelde belang tussen ouders en school weer. Ouders en school kunnen elkaar heel goed aanvullen in het belang van het kind. Het spreekt daarom voor zich dat ouders worden gevraagd om mee te denken. Ouders nemen natuurlijk al deel aan organen als de MR en OR, maar het verdient aanbeveling om ouders bij andere zaken te betrekken. Er kan feedback worden gevraagd op ouderavonden of door middel van een klanttevredenheidsonderzoek. Zoals in de inleiding al benoemd is, dragen de ouder-ouder contacten bij aan eigen ontwikkeling van de ouders. Vervolgens draagt dit bij aan schoolsucces en dat leidt tot afname van het verzuim. Naast de formele structuren zoals de MR, is het ook goed om de onderlinge oudercontacten te stimuleren.

Betrek ouders bij het opzetten van een verzuimprotocol

Wanneer er dan toch verzuim ontstaat is het belangrijk dat ouders weten wat er gaat gebeuren. Wie wordt wanneer betrokken en vooral ook waarom? Het samen met de ouders ontwerpen en uitwerken van een verzuimprotocol draagt bij aan het begrip en draagvlak.

De regels in het protocol moeten voor iedereen (ouders, kinderen en docenten) helder en begrijpelijk zijn. Dat betekent dat ouders moeten weten waar zij zich kunnen melden met hun zorgen over het verzuim van hun kind. Hierbij is het ook belangrijk dat ouders weten waar zij hulp kunnen krijgen bij de aanpak van het verzuim.

Bespreek aan het begin van het schooljaar de regels van aanwezigheid en verzuim

Wanneer de maatregelen bekend zijn (zowel voor de aanwezigheid als de afwezigheid) is het belangrijk om alle ouders daarover te informeren. Een ideale gelegenheid daarvoor is een ouderavond aan het begin van het schooljaar. Betrek hier zo mogelijk de kinderen zelf bij (bijvoorbeeld door gesprekken in de klas of via een leerlingenraad). Op deze manier krijgt iedereen dezelfde informatie. Vaak is de leerplichtambtenaar of de schoolarts bereid om het beleid bij zorgwekkend verzuim toe te lichten. Vraag hier naar bij de functionarissen die bij uw school zijn betrokken.

Reik een informatiekaart uit in de eerste schoolweek (een passage in de schoolgids volstaat niet)

Een informatiekaart bevat de meest relevante informatie die ouders nodig hebben. Veel scholen presenteren deze informatie al op de website. Toch blijkt de waarde van zo'n fysieke kaart niet te onderschatten (Lusse, 2013). Zo'n kaart kan dan op een goede plek in huis hangen/licgen en is daardoor voor ouders én kind goed zichtbaar. Reik deze kaart in de eerste week van het schooljaar uit en zorg er voor dat er voldoende exemplaren zijn om deze bij verlies nogmaals uit te reiken. Het taalgebruik op een dergelijke kaart is belangrijk. Deze moet eenduidig en eenvoudig zijn.

Zorg dat ouders altijd de aanwezigheid van hun kinderen monitoren en informeer ouders direct bij afwezigheid

Veel scholen hebben tegenwoordig een digitale aanwezigheidsregistratie. Veel van die programma's geven ouders de gelegenheid om de aanwezigheid van hun kinderen thuis te monitoren. Hoewel dat natuurlijk voor ouders een goed middel is, blijkt in de dagelijkse praktijk dat dit ook een belemmering voor ouders kan zijn. Het is van groot belang dat afwezigheid al in een heel vroeg

stadium wordt opgemerkt en dat ouders al in dat stadium worden geïnformeerd. Bellen werkt het beste. Ouders en school kunnen hierin partners zijn.

Bij elk gepland ouder (kind) – school gesprek ligt eerst de nadruk op de aanwezigheid (in plaats van de afwezigheid)

Zoals al eerder opgemerkt; het verschil tussen afwezigheid en aanwezigheid lijkt klein, maar het is echt een andere eerste benadering. Bij het bespreken van de aanwezigheid wordt uitgegaan van een gezamenlijk belang. Mocht er sprake zijn van zorgwekkend verzuim, bespreek dan de gezamenlijke zorg over de voortgang van het onderwijs. Ouders zitten dan niet op het beklagdenbankje, maar worden in de rol van betrokken ouder serieus genomen. Uit de toon van het gesprek spreekt zorg en betrokkenheid. Het verdient aanbeveling om bij deze gesprekken de jongeren uit te nodigen (zeker vanaf het voortgezet onderwijs), omdat zij een partner zijn in dit proces.

Wanneer het verzuim in een klas hoog is, kan een klassenavond voor ouders worden georganiseerd. Wijs in er in dat geval op dat de invloed van klasgenoten op hun kinderen sterker is dan de invloed van ouders en school. Ouders en school hebben veel te winnen in een klassikale aanpak (Halberstadt, publicatie in voorbereiding).

Evalueer de aanpak met de ouders, leerlingen en eventueel extern betrokken partners

Elke aanpak die niet wordt geëvalueerd, verzandt uiteindelijk. Het belang om de aanpak van aanwezigheid en verzuim te evalueren mag niet worden onderschat. Niet alleen zorgt het er voor dat de aanpak bij alle betrokkenen (waaronder ook de externe professionals als de leerplichtambtenaar en de Jeugdarts) bekend en “on top of mind” blijft, het zorgt er ook voor dat de aanpak steeds wordt bijgesteld. Hier ligt een kans om de ouders én de jongeren actief te betrekken.

Literatuur

Beek, S., Rooijen, A. van, en Wit, C. de. (2007). Samen kun je meer dan alleen. Educatief partnerschap met ouders in primair en voortgezet onderwijs. Den Haag: Q*Primair en 'sHertogenbosch: KPC Groep

Catsambis, S. (2001). Expanding knowledge of parental involvement in children's secondary education: Connections with high school seniors' academic success. *Social psychology of education*, 5(2), 149-177.

Desforges, C. & Abouchaar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review, researchreport 433*, London: Department for education skills.

De Winter, M., (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding. Vanachter de voordeur naar democratie en verbinding*. Amsterdam: SWP.

Epstein, J. & Associates (2009). *School, family, and community partnerships. Your handbook for action*. California: Corwin Press.

Henderson, A.T., & Mapp, K.L. (2002). *A new wave of evidence. The impact of school, family and community connections on student achievement*. Austin: Southwest Educational Development Laboratory

Higgins, H., Kokotsaki, D. & Coe, R. (2012). *The teaching and learning toolkit*. United Kingdom: Education Endowment Foundation.

Hill, N.E. & Tyson, D.F. (2009). Parental involvement in middle school: A meta-analytic assessment of the strategies that promote achievement. *Developmental Psychology*, 45 (3), 740-763.

Jeynes, W. (2007). The relationship between parental involvement and urban secondary school student academic achievement: A meta-analysis. *Urban Education*, 42 (1), 82-110.

Jeynes, W. (2012). A meta-analysis of the efficacy of different types on parental involvement pro grams for urban education. *Urban Education*, 47, 706-742.

Lusse, M. (2013). *Een kwestie van vertrouwen: Een ontwerpgericht onderzoek naar het verbeteren van het contact met ouders in het 'grootstedelijke' vmbo als bijdrage aan preventie van schooluitval.*

Lusse, M., Notten, T., & Engbersen, G. (2019). School-Family Partnership Procedures in Urban Secondary Education, Part A: Strengths and Limitations. *School Community Journal*, 29(1), 201-226.

www.ingrado.nl
info@ingrado.nl

Dit document werd mede mogelijk gemaakt door de steun van het ministerie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap